

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Kanton Sarajevo
Općina Centar Sarajevo
JU OŠ „Silvije Strahimir Kranjčević“ Sarajevo

PROTOKOL

O POSTUPANJU ŠKOLE U SITUACIJAMA NASILJA

Sarajevo, 26.4. 2019. godine

Sadržaj

PROTOKOL O POSTUPANJU ŠKOLE U SITUACIJAMA NASILJA	1
PROTOKOL O POSTUPANJU ŠKOLE U SITUACIJAMA NASILJA	3
I - OPĆE ODREDBE	3
II - DEFINIRANJE NASILJA	4
III - NIVOI NASILJA I ODGOJNO-DISCIPLINSKE INTERVENCIJE	5
IV - ULOGE I ODGOVORNOSTI ZAPOSLENIKA I UČENIKA U SITUACIJAMA NASILJA.....	7
V - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG SUKOBA MEĐU UČENICIMA	9
VI - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU ZLOSTAVLJANJA UČENIKA	11
VII - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAZNANJA ILI SUMNJE NA NASILJE U OBITELJI.....	12
VIII - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA UČENICIMA OD STRANE ODRASLE OSOBE U ŠKOLI	13
IX - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG PONAŠANJA ODRASLE OSOBE NAD ODRASLOM OSOBOM U ŠKOLI.....	14
X - EVIDENCIJA ŠKOLE O SITUACIJAMA NASILJA	15
XI - ZAVRŠNE ODREDBE	15

Na osnovu člana 34. stav 2. Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju ("Službeni glasnik BiH", br. 18/2003.); član 63. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju ("Službene novine Kantona Sarajevo" br.23/2017); Državne strategije za borbu protiv nasilja nad djecom 2007-2010. u BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 64/07) i Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", br. 14/08.); Rezolucije o sprečavanju maloljetničke delinkvencije i postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima ("Službene novine FBiH", br. 10/08) Akcionog plana za implementaciju "Strategije protiv maloljetničkog prijestupništva za BiH" u Kantonu Sarajevo (broj 01-05-13931/08. od 24.4.2008. god.) i Pravila škole, Nastavničko vijeće JU OŠ „Silvije Strahimir Kranjčević“ Sarajevo, na 19. sjednici od 17.4. 2019. godine donosi:

PROTOKOL O POSTUPANJU ŠKOLE U SITUACIJAMA NASILJA

I - OPĆE ODREDBE

Član 1. (Predmet Protokola)

Protokolom o postupanju škole u situacijama nasilja (u daljem tekstu Protokol) se reguliraju prava, obaveze i odgovornosti kao i načini postupanja direktora škole, stručnih saradnika, nastavnika, razrednika, učenika, roditelja i ostalih zaposlenika škole u situacijama povećanog rizika i nasilja u školi, sa ciljem zaštite učenika i svih zaposlenika.

Član 2. (Cilj Protokola)

Cilj Protokola je prevencija mogućih situacija nasilja i adekvatno postupanje u konkretnim kriznim situacijama sa ciljem zaštite učenika, roditelja i svih zaposlenika u odgojno-obrazovnoj ustanovi.

Član 3. (Nediskriminiranje spolova)

Terminološko korištenje muškog ili ženskog roda u ovom Protokolu podrazumijeva uključivanje oba roda.

Član 4. (Obaveza informiranja o Protokolu)

O načinima i koracima postupanja svih učesnika u procesu odgoja i obrazovanja u situacijama nasilja, potrebno je upoznati učenike na časovima odjeljenjske zajednice, a roditelje obavijestiti o ovome na prvom roditeljskom sastanku svake školske godine (po potrebi i češće).

Protokol treba biti postavljen na vidnom i svima dostupnom mjestu u školi.

Član 5. (Sadržaj Protokola)

Protokol sadrži:

1. definiciju nasilja,
2. nivoa nasilja i odgojno-disciplinske intervencije,
3. uloge i odgovornosti zaposlenika i učenika,
4. postupanje škole u slučaju nasilja prema učenicima od odrasle osobe u školi (nastavnika, roditelja učenika, drugih učenika, zaposlenika škole, nepoznatih osoba);
5. postupanje škole u slučaju nasilnog ponašanja odrasle osobe nad odraslom osobom u školi;
6. postupanje škole u slučaju nasilja prema zaposlenicima škole od učenika škole;
7. evidenciju škole o situacijama nasilja,
8. priloge:
 - a) Evidentni list o sukobima i nasilju u školi;
 - b) Obrazac za opis događaja /popunjava ga osoba koja je izazvala događaj/.

II - DEFINIRANJE NASILJA

Član 6. (Definicija nasilja)

Nasilje, u smislu ovog Protokola, predstavlja svaki oblik jednom učinjenog ili ponovljenog verbalnog ili neverbalnog ponašanja koje ima za posljedicu stvarno ili potencijalno ugrožavanje zdravlja, razvoja i dostojanstva ličnosti učenika ili zaposlenika škole.

Član 7. (Vrste nasilja)

Nasilje obuhvata različite vrste i oblike nasilnog ponašanja, zlostavljanja, zanemarivanja, zloupotrebe i iskorištavanja.

Vrste nasilja, u smislu ovog Protokola, su: fizičko, psihološko, socijalno, seksualno i nasilje zloupotrebom informacijskih tehnologija.

Član 8. (Nasilni sukobi i zlostavljanje)

U kontekstu nasilja u školi, kao opće kategorije, potrebno je razlikovati nasilne sukobe među učenicima i zlostavljanje učenika od strane učenika ili drugih osoba. U daljem tekstu ćemo navesti osobine jednih i drugih.

Nasilne sukobe među učenicima karakteriše:

- rješavanje sukoba na agresivan način,
- nedostatak kontrole emocija u kriznom trenutku,

- svjesnost o objektivnom razlogu sukoba,
- spremnost na izvinjenje i pronalaženje rješenja,
- sloboda pregovaranja i pomirenja.

Zlostavljanje najčešće ostavlja teže posljedice zbog težine definirajućih faktora kao što su:

- namjera da se povrijedi druga osoba,
- nasilje se ponavlja nad istom osobom i jakog je intenziteta,
- nesrazmjernost moći s obzirom na dob, snagu ili brojnost,
- žrtva je ranjiva i nemoćna,
- nedostatak podrške i pomoći žrtvi radi prekida zlostavljanja,
- pomirenje se ne praktikuje zbog nepostojanja strana u sukobu i zbog zaštite žrtve.

III - NIVOI NASILJA I ODGOJNO-DISCIPLINSKE INTERVENCIJE

Član 9.

(Nivoi nasilja)

Razvrstavanje nasilja na nivoe ima za cilj osiguranje ujednačenog postupanja (intervencija) u situacijama nasilja kad su akteri učenici (učenik-učenik, učenik-zaposleni, itd.).

Isti oblici nasilja mogu se pojaviti na više nivoa, ali se razlikuju u intenzitetu, stepenu rizika, učestalosti, posljedicama i učesnicima.

Član 10.

(Oblici nasilja prvog nivoa i odgojni rad)

Oblici nasilja prvog nivoa po svojoj prirodi mogu biti:

- oblici fizičkog nasilja su: guranje, šutiranje, štipanje, uništavanje stvari, grebanje, prljanje, gađanje, čupanje, ujedanje, saplitanje;
- oblici psihičkog nasilja su: vrijeđanje, uskraćivanje informacija o domaćoj zadaći, psovanje, omalovažavanje, etiketiranje i nazivanje pogrđnim imenima, ruganje, imitiranje;
- oblici socijalnog nasilja su: širenje glasina i ogovaranje, dobacivanje, favoriziranje na osnovu različitosti, podsmijavanje, isključivanje iz zajedničkih aktivnosti i grupe (u fizičkom ili virtuelnom okruženju);
- oblici seksualnog nasilja su: psovanje i neumjesno dobacivanje sa seksualnom porukom, lascivni komentari, seksualno nedvosmislena gestikulacija, širenje priča i etiketiranje po spolnoj orijentaciji;
- oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija i sredstava komunikacije su: slanje uznemiravajućih *sms*i/ili *mms* poruka, uznemirujuće pozivanje i nedolično komuniciranje putem interneta i na društvenim mrežama.

Na prvom nivou, razrednik samostalno preduzima aktivnosti u suradnji sa roditeljima, u smislu pojačanog odgojnog rada sa učenikom, grupom učenika i/ili odjeljenjskom zajednicom, uz uredno vođenje evidencije o poduzetim mjerama.

Izuzetno, ako se nasilno ponašanje ponavlja, ako odgojni rad ne daje rezultate, ako su posljedice teže, ako je u pitanju nasilje od grupe prema pojedincu i/ili ako isti učenik trpi ponovljeno nasilje, škola intervenira aktivnostima predviđenim na drugom ili trećem nivou.

Član 11. (Oblici nasilja drugog nivoa i odgojni rad)

Oblici nasilja drugog nivoa:

- oblici fizičkog nasilja su: šamaranje, udaranje, pljuvanje, cijepanje odjeće, gaženje, otimanje i uništavanje imovine, izmicanje stolice, guranje niz stepenice, čupanje za uši i kosu, zatvaranje sa namjerom zastrašivanja (u ormar, svlačionicu, kabinu wc);
- oblici psihičkog nasilja su: ucjenjivanje, manipuliranje emocijama, prijetnje, isključivanje iz grupe, zabrana komuniciranja, nepravedno kažnjavanje;
- oblici socijalnog nasilja su: neprihvatanje, neuključivanje u grupne aktivnosti, spletkarenje, iskorištavanje, manipuliranje ponašanjem, uskraćivanje pažnje od grupe (ignoriranje) i drugi oblici vršnjačkog pritiska (uslovljavanje za pripadnost grupi);
- oblici seksualnog nasilja su: pokazivanje pornografskog materijala, svlačenje i/ili pokazivanje intimnih dijelova tijela, dodirivanje po intimnim dijelovima tijela, ponovljeno upućivanje poruka, psovki i komentara sa seksualnom aluzijom;
- oblici nasilja zloupotrebom informacijskih tehnologija su: snimanje i slanje video zapisa, neprimjereno oglašavanje, zloupotreba blogova, foruma i četova, snimanje pojedinaca kamerom protiv njihove volje, snimanje nasilnih scena (kamerom, telefonom ili drugim sredstvom informacijskih tehnologija), distribuiranje snimaka i slika sa časa i iz škole, bez prethodne saglasnosti učesnika aktivnosti.

Na drugom nivou, aktivnosti preduzima razrednik, u suradnji sa stručnim saradnikom škole (psiholog, pedagog, socijalni radnik) i/ili direktorom, uz obavezno učešće roditelja, u smislu pojačanog odgojnog rada. O dogovorenim mjerama se uredno vodi evidencija.

Ukoliko taj pojačani odgojni rad nije djelotvoran, odgovorna osoba će pokrenuti odgojno-disciplinski postupak radi izricanja mjera, u skladu sa zakonom.

Član 12. (Oblici nasilja trećeg nivoa i odgojni rad)

Oblici nasilja trećeg nivoa:

- oblici fizičkog nasilja su: davljenje, bacanje na pod ili niz stepenice, tuča, prouzrokovanje opekotina, podliva, prijeloma i drugih povreda (udarcima, ubodima...), uskraćivanje hrane i sna, izlaganje niskim temperaturama, napad oružjem;
- oblici psihičkog nasilja su: zastrašivanje, iznuđivanje novca ili stvari, ucjenjivanje uz ozbiljnu prijetnju, uključivanje u destruktivne grupe i organizacije, ograničavanje kretanja i izolacija, navođenje na korišćenje psihoaktivnih supstanci i narkotičkih sredstava;
- oblici socijalnog nasilja su: prijetnje, maltretiranje pojedinca ili grupe od druge grupe, organiziranje zatvorenih grupa (klanova) koje ima za posledicu povređivanje drugih;

- oblici seksualnog nasilja su: zlostreba položaja, zavođenje od punoljetne osobe, podvođenje, navođenje, iznuđivanje i prinuda na seksualni čin, silovanje, incest;
- oblici nasilja zlostrebotom informacijskih tehnologija su: snimanje nasilnih scena, otvaranje lažnih profila (učenika, nastavnika) na socijalnim mrežama, distribuiranje snimaka i slika sa nedozvoljenim sadržajem, dječija pornografija.

Na trećem nivou, aktivnosti i mjere preduzima direktor škole sa stručnim timom (pedagog, psiholog, socijalni radnik), uz obavezno uključenje roditelja i nadležnih organa, organizacija i službi (služba socijalne zaštite, zdravstvena služba, policija i druge organizacije i službe). Ako je u rad sa učenicom angažovana i neka druga ustanova ili služba, škola ostvaruje saradnju s njom/njima i usklađuju aktivnosti u skladu sa Smjernicama za postupanje u slučaju nasilja nad djecom u Bosni i Hercegovini (čl. 63. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju).

Na ovom nivou je obavezan odgojni rad koji je po intenzitetu primjeren potrebama učenika, kao i pokretanje odgojno-disciplinskog postupka i izricanje mjera u skladu sa zakonom.

IV - ULOGE I ODGOVORNOSTI ZAPOSLENIKA I UČENIKA U SITUACIJAMA NASILJA

Član 13.

(Dužnost svih zaposlenika škole)

U slučaju nasilja i zlostavljanja među učenicima u školi, svi zaposlenici škole su dužni:

1. zatražiti od učesnika sukoba da odmah prekinu nasilno ponašanje, odlučnim ali mirnim glasom;
2. odvojiti učenike, spriječiti međusobni fizički kontakt ili nasilno ponašanje, pa i mogući kontakt očima;
3. od ostalih učenika zatražiti da se razidu, koristeći pri tome miran, ali odlučan ton;
4. pružiti pomoć povrijeđenom učeniku;
5. obavijestiti razrednika o događaju i po potrebi stručnog saradnika škole ili direktora škole.

Član 14.

(Dužnosti direktora, nastavnika, razrednika, članova stručnog tima, ostalih zaposlenika i učenika škole)

Posebne dužnosti u sprečavanju i rješavanju situacija s nasiljem proizlaze iz prava i obaveza koja određuje opis poslova određenog radnog mjesta, tako da su:

Direktor i sekretar škole zaduženi za:

- upoznavanje sa odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu i Protokola, putem oglasne ploče u školi i web site škole;
- usklađivanje postojećih akata škole;
- obavezno učešće u proceduri kad je u pitanju nasilje nad učenicima od zaposlenih u školi i osoba van škole,

- obavještanje nadležnih službi (služba socijalne zaštite, policija, Ministarstvo za obrazovanje, nauke i mlade Kantona Sarajevo) radi direktor ili lice koje ovlasti direktor;
- praćenje i vrednovanje poduzetih mjera u zaštiti učenika.

Dežurni nastavnik je zadužen za:

- vlastito upoznavanje sa odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu škole i Protokola,
- dežurstvo u skladu s rasporedom,
- uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja, zaustavljanje konflikta i trenutno djelovanje u vrijeme dežurstva, kad nije na času,
- obavezno evidentiranje slučaja nasilja u knjigu dežurstva,
- obavještanje razrednika – usmeno ili u pisanoj formi,
- suradnju sa stručnom službom škole (u skladu sa Protokolom)
- obavještanje nadležnih osoba ili službi o nasilju (direktor, policija i/ili zdravstvena ustanova, roditelji učenika).

Razrednik je zadužen za:

- vlastito upoznavanje i upoznavanje učenika sa odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu škole i ovog Protokola,
- uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja, zaustavljanje konflikta i trenutnu intervenciju,
- razgovor sa učesnicima i prikupljanje informacija o nasilnom događaju,
- evidentiranje slučaja i vođenje dokumentacije o tome,
- informiranje roditelja i razgovor s njima,
- praćenje efekata poduzetih mjera,
- komuniciranje sa relevantnim ustanovama, po potrebi, uz saglasnost rukovodioca,
- saradnju sa stručnom službom škole.

Predmetni nastavnici su zaduženi za:

- vlastito upoznavanje sa odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu škole i Protokola,
- uočavanje slučajeva nasilnog ponašanja, zaustavljanje konflikta i trenutno djelovanje,
- informiranje razrednika.

Stručni tim (pedagog i/ili psiholog, socijalni radnik) je zadužen za:

- učešće u obuci za zaštitu učenika od nasilja i mirnog rješavanja sukoba (učenika, zaposlenika, roditelja),
- organiziranje upoznavanja učenika, roditelja i lokalne zajednice sa Pravilima škole i Protokolom radi zaštite učenika od nasilja i zlostavljanja,
- izradu, koordinaciju i realizaciju programa prevencije nasilja u školi,
- pružanje pomoći i podrške učenicima, roditeljima i nastavnicima, učesnicima i svjedocima nasilja,
- obavljanje konsultacija, predlaganje zaštitnih mjera i praćenje efekata uvedenih mjera,

- saradnju sa drugim ustanovama i medijima, prema potrebi i uz saglasnost rukovodioca ustanove, evidentiranje pojave nasilja,
- provođenje istraživanja i pisanje izvještaja na ovu temu (prema planu i po potrebi).

Pomoćno i tehničko osoblje je dužno:

- dežurati po rasporedu,
- uočavati nasilje i u kriznim situacijama odmah intervenirati,
- informirati dežurnog nastavnika;
- ukoliko je dežurni nastavnik na nastavi, informisati stručnog saradnika ili sekretara, odnosno direktora škole o kriznoj situaciji.

Ukoliko je dežurni nastavnik na nastavi, a stručni saradnik, sekretar ili direktor škole nisu u objektu škole, o kriznoj situaciji obavijestiti dežurnog dnevnog čuvara, koji je dužan zaustaviti nasilno ponašanje, te pozvati policiju ili zdravstvenu ustanovu.

Učenici trebaju:

- biti upoznati sa odredbama Pravila škole, Pravila o kućnom redu i Protokola,
- uočavati slučajeve nasilnog ponašanja,
- slučajeve nasilnog ponašanja prijaviti razredniku, dežurnom nastavniku ili stručnom saradniku,
- učestvovati u mjerama prevencije i zaštite.

V - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG SUKOB A MEĐU UČENICIMA

Član 15.

(Postupanje u slučaju nasilnog sukoba među učenicima)

U slučaju nasilnog sukoba među učenicima, nastavnici, razrednici, stručni suradnici škole i direktor su dužni:

- 1.** Odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine aktualno nasilje među učenicima. U slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih zaposlenika škole. Po potrebi direktor škole ili druga ovlaštena osoba mogu pozvati i predstavnike policije;
- 2.** Ukoliko je učenik povrijeđen u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled, ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti ili posumnjati da su takva intervencija ili pregled potrebni, odmah pozvati službu hitne pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti učenikovu zdravlju, otpratiti ili osigurati pratnju učeniku, sačekati liječnikovu preporuku o daljnjem postupanju i/ili dolazak učenikovih roditelja ili zakonskih zastupnika – prema hodogramu 1.A iz Smjernica*;
- 3.** Nakon prekida nasilja razrednici su dužni odmah obaviti razgovor sa učenicima (učesnicima u sukobu), a u slučaju da je postojala liječnička intervencija, uz dogovor s liječnikom razgovor

obaviti čim to bude moguće. Ovi razgovori s učenicima se uvijek obavljaju u prisustvu stručnog saradnika škole, na način da se postupa posebno pažljivo, poštujući učenikovo dostojanstvo;

4. Nakon prekida nasilja među učenicima, razrednik ili stručni saradnik, dužanje obavijestiti roditelje ili zakonske zastupnike/staratelje učenika, o nasilnom događaju. Upoznat će ih sa činjenicama i okolnostima u čiju su tačnost potpuno sigurni (opis konkretnih oblika ponašanja tokom događanja) i izvijestiti ih o aktivnostima koje će se poduzeti. Roditelji ili staratelji učenika se pozivaju telefonom ili pismenim putem;

5. Obaviti razgovor s drugim učenicima i svjedocima ili odraslim osobama koje imaju spoznaju o učinjenom nasilju i utvrditi okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje nasilja:

* ako se nasilje dešava unutar jednog odjeljenja, razrednik je uz prisustvo pedagoga, zadužen za razgovore sa učesnicima u sukobu i svjedocima,

* ako u nasilju učestvuju učenici iz više odjeljenja, tad razrednici razgovaraju sa učenicima iz svog odjeljenja, a razgovore sa svjedocima obavlja pedagog.

6. Tražiti od učesnika u sukobu da popune odgovarajući obrazac o događanju;

7. Tražiti od svjedoka da popune odgovarajući obrazac o događanju;

8. Što hitnije obaviti savjetodavi razgovor s učenicom/učenicima koji su započeli nasilje, ukazati im na štetnost i neprihvatljivosti posljedice takvog ponašanja, te ih savjetovati i poticati na promjenu ponašanja;

9. Tokom razgovora posebno obratiti pažnju iznosi li učenik neke okolnosti koje bi ukazivale da je i sam žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj obitelji ili izvan nje (U tom slučaju će se odgovorna osoba odmah obavijestiti nadležnu službu socijalne zaštite, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje obavijestiti policiju – prema hodogramu 1.B iz Smjernica);

10. O poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama i opažanjima sačiniti službene bilješke, te o događaju izvjestiti Nastavničko vijeće škole;

11. Ako učenik ponavlja učešće u vršnjačkom nasilju treba biti uključen u program savjetodavnog rada i pedagoške i/ili defektološke pomoći u školi ili izvan škole, u dogovoru sa roditeljima ili starateljima učenika.

Član 16.

(Proces pomirenja)

Učesnicima u sukobu se može ponuditi pomirenje, za koje mora postojati saglasnost svih strana u sukobu. Proces pomirenja vodi stručni saradnik, ili u izuzetnim slučajevima, nastavnik obučen za ovu vrstu odgojnog djelovanja.

Član 17.

(Odgojno-disciplinski postupak)

U skladu sa odredbama ovog Protokola može se pokrenuti odgojno-disciplinski postupak i učesniku ili učesnicima u nasilju, izreći odgojno-disciplinske mjere.

VI - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU ZLOSTAVLJANJA UČENIKA

Član 18.

(Redoslijed postupanja u slučaju zlostavljanja učenika)

U slučaju prijave zlostavljanja učenika ili dojave o zlostavljanju među učenicima, predmetni nastavnik, razrednik, stručni saradnici i direktor škole su dužni:

- 1.** Odmah poduzeti sve mjere da se zaustavi i prekine zlostavljanje učenika, a po potrebi i u skladu sa procjenom težine nasilja obavijesti odgovorne osobe i nadležne školske službe i policiju (u skladu sa čl. 14. ovog Protokola);
- 2.** Ukoliko je učenik povrijeđen, ili se prema okolnostima slučaja može razumno pretpostaviti da su potrebni liječnički pregled ili intervencija, odmah pozvati službu hitne pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju učenika, otpratiti ga ili osigurati pratnju učenika do najbliže zdravstvene ustanove, te sačekati liječničku preporuku o daljnjem postupanju i dolazak učenikovih roditelja ili staratelja- prema hodogramu 1A iz Smjernica*;
- 3.** Odmah po prijavljenom zlostavljanju o tome obavijestiti roditelje učenika ili staratelja te ih upoznati sa svim činjenicama i do tada poznatim okolnostima događaja, te ih obavijestiti o aktivnostima koje će se poduzeti;
- 4.** Po prijavi, odnosno dojavi zlostavljanja razrednik će odmah obaviti razgovor s učenikom-žrtvom zlostavljanja uz obavezno prisustvo nekog od stručnih saradnika škole, postupajući posebno brižljivo, poštujući učenikovo dostojanstvo u pružanju podrške (u slučaju da je postojala liječnička intervencija razgovor će se obaviti uz dogovor s liječnikom, čim to bude moguće);
- 5.** Roditelje ili staratelje učenika, koji je žrtva zlostavljanja, obavijestiti o mogućim oblicima savjetodavne i stručne pomoći u odgojno-obrazovnoj ustanovi i izvan nje, a sa ciljem podrške i osnaživanja učenika;
- 6.** Obaviti razgovor s drugim učenicima ili odraslim osobama, koje imaju spoznaju o učinjenom zlostavljanju te utvrditi sve okolnosti vezane uz oblik, intenzitet, težinu i vremensko trajanje istog;
- 7.** Ukoliko se radi o posebno teškom obliku, intenzitetu ili dužem vremenskom trajanju zlostavljanja, koje može izazvati traumu i kod učenika koji su bili svjedoci nasilja, savjetovati se s nadležnom stručnom osobom ili službom radi pomoći učenicima, svjedocima nasilja;
- 8.** Obaviti razgovor s učenikom koji je činio zlostavljanje, ukazati mu na neprihvatljivost, štetnost i posljedice takvog ponašanja, te savjetovati ga i poticati na promjenu takvog ponašanja;
- 9.** Tokom razgovora posebno obratiti pažnju iznosi li učenik koji je činio zlostavljanje neke okolnosti koje bi ukazivale da je i sam žrtva zanemarivanja ili zlostavljanja u svojoj obitelji ili izvan nje. U tom slučaju će se odmah obavijestiti nadležnu službu socijalne zaštite, a po potrebi ili sumnji na počinjenje kažnjive radnje, obavijestiti policiju – prema hodogramu 1A iz Smjernica*;
- 10.** Pozvati roditelje ili zakonske zastupnike učenika koji je počinio nasilje, upoznati ih s događajem, sa neprihvatljivošću i štetnošću takvog ponašanja, savjetovati ih sa ciljem promjene takvog ponašanja učenika, te ih pozvati na uključivanje u savjetovanje ili stručnu pomoć unutar škole ili izvan nje (službe socijalne zaštite, centre za mentalno zdravlje, poliklinike za zaštitu djece, porodična savjetovališta i slično) i izvijestiti ih o obavezi škole da slučaj prijavi nadležnoj službi socijalne zaštite, policiji – prema hodogramu 1A iz Smjernica*;
- 11.** O poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama te opažanjima, odgovorne osobe će sačiniti službene bilješke, kao i voditi odgovarajuće evidencije zaštićenih podataka koje će se dostaviti na

zahtjev drugim nadležnim tijelima, te o događaju izvijestiti Nastavničko vijeće škole a po potrebi i Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade.

Član 19.
(Nesuočavanje žrtve i zlostavljača)

U toku postupanja u situacijama zlostavljanja ne preporučuje se zajednički razgovor sa žrtvom i zlostavljačem. Oni nisu u sukobu koji na taj način treba riješiti.

Član 20.
(Disciplinske mjere)

U slučaju zlostavljanja pokreće se odgojno-disciplinski postupak u skladu sa članom 9. ovog Protokola i zlostavljaču/zlostavljačima se izriču odgojno-disciplinske mjere.

Član 21.
(Prijava zlostavljanja nadležnim institucijama)

Škola je dužna da ozbiljnije oblike zlostavljanja učenika prijavi policiji, nadležnoj službi socijalne zaštite i Ministarstvu za obrazovanje, nauku i mlade.

VII - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU SAZNANJA ILI SUMNJE NA NASILJE U OBITELJI

Član 22.
(Obaveza prijave zlostavljanja u obitelji)

U slučaju da neki zaposlenik škole dobije informaciju ili ima sumnju, da je učenik unutar obitelji izložen nasilju, svjedoči nasilnom ponašanju nekog člana obitelji ili je zanemaren, dužan je odmah o tome obavijestiti razrednika, direktora ili stručne saradnike škole.

Član 23.
(Redoslijed postupanja u slučaju saznanja ili sumnje na nasilje u obitelji)

U slučaju nasilja u obitelji direktor i stručni suradnici su dužni:

1. obaviti razgovor s učenikom, ako je dostupan i tokom razgovora upoznati učenika s daljnjim postupanjem;
2. pozvati učenikove roditelje odmah na razgovor i upoznati ih o saznanjima i informacijama koje zaposlenici škole posjeduju; ako je dijete zlostavljao jedan roditelj, upoznati s time drugog roditelja;
3. upozoriti roditelje na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i informirati ih o obavezi škole da slučaj prijavi nadležnoj službi socijalne zaštite, policiji, Ministarstvu za obrazovanje, nauke i mlade, te Ured ombudusmena za ljudska prava;
4. ako su roditelji spremni za suradnju, uključiti ih u savjetovanje unutar škole ili im preporučiti odgovarajuće ustanove;

5. ako je učenik zlostavljan od oba roditelja ili postoji sumnja na takvo zlostavljanje, odmah obavijestiti o tome nadležnu službu socijalne zaštite ili policiju – prema hodogramu 1B iz Smjernica, te dalje postupati u dogovoru sa Službom (organ starateljstva);
6. ako roditelji odbijaju saradnju odgovorna osoba će informirati nadležnu službu socijalne zaštite o tome;
7. ako je učeniku potrebna pomoć ili pregled liječnika, roditelj ide s učenikom liječniku (ako je dostupan i ako ne postoji sumnja da je on zlostavljač) i/ili predstavnik službe socijalne zaštite, izuzetno, ako je zdravstvena intervencija hitna, učenika liječniku vodi razrednik ili stručni saradnik;
8. tokom razgovora s učenikom stručni suradnik će voditi službenu zabilješku, koju uz direktora potpisuje i stručni suradnik, koji je obavio razgovor i razrednik ili druga povjerljiva osoba;
9. škola je dužna saradivati s nadležnim organom starateljstva /služba socijalne zaštite/ i djelovati usklađeno u cilju dobrobiti učenika.

VIII - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILJA PREMA UČENICIMA OD STRANE ODRASLE OSOBE U ŠKOLI

Član 24.

(Obaveze zaposlenika škole u slučaju nasilja prema učenicima od odrasle osobe u školi)

U slučaju da učenik doživljava nasilje od neke odrasle osobe u školi (od zaposlenika škole, svog roditelja, roditelja drugog učenika ili nepoznate osobe) zaposlenik škole je obavezan:

- odmah pokušati prekinuti nasilno postupanje prema učeniku,
- ako u tome ne uspije, odmah pozvati direktora, stručnog saradnika škole ili drugog zaposlenika škole, da bi zajedno pokušali prekinuti nasilno postupanje prema učeniku,
- u što kraćem roku direktor škole, dežurni nastavnik ili druga odgovorna osoba iz člana 9. ovog Protokola obavještava policiju o događaju.

Član 25.

(Redoslijed postupanja u slučaju saznanja ili sumnje na nasilje od odrasle osobe u školi)

U slučaju da postoji sumnja, ili je učenik doživio nasilje, od odrasle osobe u školi redoslijed postupanja je slijedeći:

1. stručni saradnik je dužan obaviti razgovor s učenikom odmah po saznanju o događaju sa ciljem informiranja o činjenicama, normaliziranja osjećaja učenika i sprečavanja mogućih dugoročnih posljedica traume, te tokom razgovora voditi službenu zabilješku, koju uz direktora potpisuje i stručni suradnik koji je obavio razgovor i razrednik ili druga povjerljiva osoba;
2. kada stručni saradnik obavi razgovor s učenikom, direktor, stručni saradnik, razrednik ili član Nastavničkog vijeća trebaju o događaju odmah obavijestiti roditelje djeteta (ili drugog roditelja ako se jedan od roditelja nasilno ponašao u školi prema vlastitom djetetu) i pozvati ih da učenika odvedu kući, te ih informirati o eventualnoj potrebi uključivanja djeteta i roditelja u savjetovanje i stručnu pomoć u školi ili van škole;

3. u slučaju da je učenik ozlijeđen treba ga odvesti na liječnički pregled, uz pratnju roditelja (ukoliko je dostupan) ili predstavnika škole ili organa starateljstva (nadležna služba socijalne zaštite);
4. u slučaju da postoji sumnja da je učenik bio ozlijeđen, poduzeti mjere zaštite poput pratnje vršnjaka, po mogućnosti roditelja ili uposlenika škole do kuće;
5. direktor škole ili druga odgovorna osoba je dužan/a upozoriti nasilnika na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja, informirati je o obavezi škole da slučaj prijavi policiji;
6. direktor ili dežurni nastavnik o događaju obavještava policiju.

Član 26.

(Postupanje u slučaju nasilja nad zaposlenikom od učenika)

U slučaju da je zaposlenik škole doživio nasilje ili prijetnju nasiljem od učenika škole, zaposlenik o tome treba obavijestiti direktora škole ili stručne suradnike škole, koji će:

1. razgovarati s učenikom u prisustvu razrednika i po mogućnosti roditelja učenika, te voditi službenu zabilješku o razgovoru,
2. odmah obavijestiti roditelje učenika, te ih upozoriti na neprihvatljivost takvog ponašanja,
3. prema učeniku poduzeti odgovarajuće odgojno-disciplinske mjere, koje će donijeti Nastavničko vijeće u skladu s Pravilima škole,
4. uključiti učenika u stručni tretman u školi ili u dogovoru s roditeljima u ustanovi van škole;
5. po potrebi obavijestiti policiju,
6. ako je riječ o prijetnjama nasiljem ili o nasilju u školi, zbog čega je škola uključila i policiju, o takvim situacijama je potrebno pismenom bilješkom obavijestiti Ministarstvo za obrazovanje, nauku i mlade.

Član 27.

(Pomoć svjedocima nasilja)

U slučaju da bilo kojem nasilnom sukobu u prostoru škole svjedoče drugi učenici, a nasilno ponašanje je neuobičajeno rijetko i intenzivno te može rezultirati traumatiziranjem svjedoka, direktor ili stručni suradnik su dužni osigurati stručnu pomoć učenicima, koji su posmatrali nasilje. Dužni su savjetovati se s nadležnom i stručnom osobom, koja ima iskustva u radu s traumatiziranim osobama o potrebi i načinu pružanja stručne pomoći svjedocima nasilja.¹

IX - POSTUPANJE ŠKOLE U SLUČAJU NASILNOG PONAŠANJA ODRASLE OSOBE NAD ODRASLOM OSOBOM U ŠKOLI

Član 27.

(Nasilje odrasle osobe nad odraslom osobom u školi)

U slučaju nasilnog ponašanja odrasle osobe (roditelja učenika, nepoznate osobe, zaposlenika škole) prema drugoj odrasloj osobi u školi (roditelju učenika ili zaposleniku škole) te u slučaju da postoje informacije da odrasla osoba u prostor škole unosi oružje ili druge predmete, koji mogu ugroziti sigurnost osoba i imovine u školi, zaposlenik škole koji ima tu informaciju ili je prisutan mora:

- odmah pokušati prekinuti nasilno ponašanje;
- ako odrasla osoba u prostor škole unosi oružje ili druge predmete, koji mogu ugroziti sigurnost osoba i imovine u školi, upozoriti je na neprihvatljivost i štetnost takvog ponašanja i zatražiti od nje da odmah napusti prostor škole;
- ako u tome ne uspije, odmah pozvati direktora škole, stručnog suradnika ili drugog zaposlenika škole, kako bi pokušali prekinuti nasilno ponašanje;
- direktor ili dežurni nastavnik o događaju obavještava policiju.

X - EVIDENCIJA ŠKOLE O SITUACIJAMA NASILJA

Član 28.

(Evidencija i izvještavanje)

Škola vodi evidenciju i piše izvještaje o situacijama nasilja.

Član 29.

(Evidentni list)

Škola vodi poseban Evidentni list o sukobima i nasilju u školi. Obrazac popunjava član Nastavničkog vijeća koji je prisustvovao događaju ili je obaviješten o nasilju neposredno nakon događanja.

Evidentni list je sastavni dio izvještaja škole o događaju.

Član 30.

(Obrazac za opis događaja)

Svaka osoba (učenik, nastavnik ili drugi zaposlenik škole) koja je učestvovala u činu nasilja popunjava neposredno nakon događaja Obrazac za opis događaja i predaje ga razredniku, direktoru ili stručnom saradniku (u skladu sa nivoom nasilnog ponašanja). Obrazac je dio izvještaja škole o događaju.

XI - ZAVRŠNE ODREDBE

Član 31.

(Zaštita dokumentacije)

Izvještaj o događaju sa Evidentnim listom o sukobima i nasilju u školi i Obrascima za opis događaja, se čuvaju u stručnoj službi škole. Podaci u obrascima i izvještaju moraju biti zaštićeni od zloupotreba bilo koje vrste.

Član 32.

(Edukacija)

Škola je obavezna, u skladu sa Programom rada škole, organizirati radionice za učenike i predavanja/radionice za roditelje na temu prevencije nasilnog ponašanja i mjerama sprečavanja nasilja u školi i van škole.

Član 33.

(Saradnja sa institucijama sistema)

Škola je obavezna, nakon usvajanja ovog Protokola, sa njegovim sadržajem upoznati sve institucije i ustanove sa kojima je dužna saradivati na provedbi istog.

Član 34.

(Usvajanje i oglašavanje)

Ovaj Protokol je usvojen na sjednici Nastavničkog vijeća JU OŠ „Silvije Strahimir Kranjčević“ u Sarajevu, 17.4. 2019. godine i stupa na snagu osam dana od dana objavljivanja na oglasnoj ploči Škole.

Broj: 01-01-395/19

Datum: 26.4. 2019. godine

Direktorica škole:

Dženita Kurtović, MA

EVIDENTNI LIST O SUKOBIMA I NASILJU U ŠKOLI
(popunjava osoba koja prijavljuje događaj)

Datum: _____ Vrijeme: _____

Mjesto: _____

Učesnici u događaju:

Kratak opis događaja:

Poduzete mjere:

Osoba koja prijavljuje događaj:

OBRAZAC ZA OPIS DOGAĐAJA
(popunjavaju učesnici u događaju)

Datum: _____ Vrijeme: _____

Mjesto: _____

Učesnici u događaju:

Opis događaja:

Šta mislim o uzrocima događaja:

Šta sam mogao/la učiniti drugačije:

Šta ću uraditi da popravim učinjeno:

Potpis učesnika u događaju: _____

Potpis stručne osobe: _____
